

Štouračová, Jiřina

Reformní zásahy Marie Terezie a Josefa II. do městské správy na Moravě

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
2003, vol. 52, iss. C50, pp. [169]-176

ISBN 80-210-3380-0

ISSN 0231-7710

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102543>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JIŘINA ŠTOURAČOVÁ

REFORMNÍ ZÁSADY MARIE TEREZIE A JOSEFA II. DO MĚSTSKÉ SPRÁVY NA MORAVĚ

Velká roztržičnost městské správy volala po sjednocujících zásadách. Odlišnosti městské správy dané příslušností k severoněmeckému či jihoněmeckému právnímu okruhu, nebo odlišnosti dané příslušností města do skupiny královských, věnných, komorních, horních či poddanských měst se snažili odstranit panovníci již v 16. století. Hlavními sjednocujícími akty bylo jednak zřízení apelačního soudu v Praze v roce 1548, a poté důsledné zavádění Koldínova právního kodexu vydaného 1579 do právní i správní praxe.

Reformní zásady panovníků 18. století odpovídaly potřebám současného společenského vývoje a můžeme v nich vysledovat několik základních akcentů. Prvotním úkolem, převzatým již od předchůdců, bylo sjednocení městského správního modelu. Dalším akcentem byla postupná a důsledná snaha po odstranění stavovských rozdílů, odhlédnutí od stavovského původu těch, kteří vykonávali městskou správu, a položení důrazu především na kvalitní profesní přípravu, kterou bylo pro výkon městské správy právnické vzdělání. Cílem bylo provést postátnění městské správy, byrokratizaci městského úřadu, oslabení vlivu jednotlivých majitelů ať z řady světských či duchovních feudálů a úplné postavení městského úřadu pod vliv a provomoc zeměpána. V neposlední řadě si je třeba také povšimnout snahy po harmonickém vykonávání jak politické, tak finanční i soudní správy v rámci systematicky utvářeného moderního městského úřadu. Šlo tedy o vytvoření správního systému na nové kvalitativní úrovni.

K roku 1408 se na Moravě uvádí 11 zeměpanských (královských) měst – byla to města Olomouc, Brno, Znojmo, Jihlava, Ivančice, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Uničov, Litovel, Jemnice, Pohořelice. Krátce před uvedeným rokem bychom k nim mohli započítat také Přerov a Bzenec. V důsledku oslabování panovnické moci a posilování šlechty na počátku 15. století došlo k přesunutí řady královských měst do rukou silící šlechty. Existoval ale také opačný trend, kdy si města zakoupila nové svobody a byla přesunuta ke královským městům – například Kyjov v roce 1562, Nový Jičín (1558) a Šumperk (1562). Dvě poslední ale nabyté svobody v důsledku rebelie roku 1619 opět ztratila.

V rámci první vlny správních reformů věnuje Marie Terezie pozornost také městské správě. Cílem jejího snažení je především ostraňování právních rozdílů

mezi jednotlivými městy cestou byrokratizace, respektive profesionalizace. Bez ohledu na právní okruh ke kterému město dosud příslušelo, je ustanovena dvánáctičlenná městská rada v čele s purkmistrem, přičemž se ve funkci purkmistra v průběhu roku vystřídá všech 12 radních. Záhy je ale městská rada snížena na osm radních a ve funkci purkmistra se střídají ve čtvrtletní periodě pouze čtyři radní. Roku 1749 je uchazečům o městský úřad z nejvyšších míst doporučeno navštěvovat na univerzitě „collegia juris publici et historiarum“. Již v roce 1752 je podmínkou pro službu městského syndika, stejně jako pro advokáty nižších soudních instancí, absolutorium tříletého studia práv a v roce 1755 jsou pro městské písaře i advokáty zavedeny povinné zkoušky z předmětu označovaného jako „theorie juris“.¹ V rámci konfirmačního řízení městských privilegií centrální správa zkoumá dosavadní městská privilegia ve snaze přehlédnout právní postavení jednotlivých měst a vyloučit privilegia, která neodpovídají duchu současné doby. Například ve východních Čechách z devadesáti sedmi prokazatelně existujících městských obcí jich předložilo třiasmdesát dobrovolně či na vybitnutí zemských úřadů svá privilegia ke konfirmaci buď Marii Terezii či Josefu II., ale jen v sedmi případech bylo shledáno, že poněkud odporují zemskému zřízení nebo nově platným panovnickým výnosům. Kromě zmíněných konfirmací (můžeme se domnívat, že jich bylo více, ale v některých městských archívech se nedochovaly) udělili oba zmínění panovníci stovce lokalit osmnáct nových trhů na přízi a textil, osmnáct dalších trhů na jiné zboží a v deseti případech zasáhli *jure regio* do vztahu poddanských měst a jejich vrchností.² Běžnou praxí již dávno nebylo každoroční sázení městských rad, naopak starší konšelé zůstávali ve funkci v podstatě doživotně, noví byli jmenováni jen na místa uvolněná úmrtím některého z předchůdců.³

Mnohá poddanská města vědomá si panovnické podpory se usilovně snažila vymanit se z poddanství, získat širší svobody vůči své vrchnosti a přesunout se do kategorie tzv. municipálních či ochranných měst (*Munizipal-, Schutzstädte*). Postavení města se opíralo o zemskou ústavu a vedlo-li město se svou vrchností spor o míru svobody, mohlo se před rokem 1848 obrátit na soudní instanci. Spory se často vedly o to, zda má být konána robota, jaké dávky je povinnost odvádět, nebo zda město na místo zmíněných povinností platí jen speciální dávku označovanou jako „*Schutzgeld*“. Municipální města byla taková ochranná poddanská města, která se domohla na svých vrchnostech zvláštních oprávnění, městských práv a výhod a dosáhla alespoň částečného uvolnění z poddanského svazku.⁴ K tomuto uvolnění mohlo dojít již v 16. či 17. století. Obyvatelé nebyli považováni za poddané, ke své vrchnosti si ale udrželi vztah, vrchnost poskyto-

1 B ě l i n a , Pavel: *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*. Praha 1985, s. 56.

2 H a a s , Antonín: *Soupis privilegií měst a městeček ve Východočeském kraji (česká část) od roku 1526*. Sborník prací východočeských archívů 2, 1976, s. 210.

3 M a l ý , Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha 1999, s. 144.

4 B a r t h e n h e i m , G.: *Das Ganze der österreichischen politischen Administration I*. Wien 1838, s. 467.

vala městu rámcovou ochranu, a za tu město odvádělo speciální ochranný plat – „Schutzgeld“. Uvolnění z poddanství ovšem není jediným způsobem, kterým mohla ochranná města vzniknout. Uvážíme-li, že na počátku 15. století přesahovala zeměpanská města počet dvaceti a v 18. století se jejich počet ustaluje na šesti, vidíme také, že dřívější zeměpanská města jsou převáděna do vrchnostenského vlastnictví a zde rozšiřují skupinu ochranných měst. Vrchnost si ale přes uvolnění vazby k městu ponechávala dohled nad volbou městské rady a jejím ustanovením. Její povinností zůstalo chránit město před porušováním jeho svobod a také povinnost chránit majetek města. Města sama nemohla bez souhlasu vrchnosti a bez svolení gubernia nic ze svého majetku ani pronajmout, ani prodat, ani dělat případné dluhy.

Marie Terezie v dalším kroku svých zásahů do justiční správy snižuje počet hrdelních soudů a hrdelní jurisdikci vyhrazuje pouze těm městským úřadům, které jsou vybaveny školenými a zkušenými soudci. Zkoušeného soudce – syndika má poměrně málo měst, ta si právo hrdelního soudnictví udrží, ostatním městům je toto právo odňato.⁵ Na Moravě probíhá redukce hrdelních soudů v letech 1752-1754 a z původních dvou set soudů jich zůstává pouze 25, ty působí v královských městech a některých městech municipálních.

Patentem ze 17. listopadu 1749 žádá Marie Terezie, aby všechna municipální i ostatní poddanská města podala do čtyř týdnů po skončení roku zprávu o finančním hospodaření prostřednictvím své vrchnosti c. k. representaci a komoře. Na základě tohoto patentu jsou moravská města dělena do tří skupin. První skupinu tvoří municipální města, která mají pouze „ochrannou“ vrchnost. V návaznosti na to se moravská representace a komora svým listem z 25. června 1759 táže, která města je třeba započítat do první skupiny – skupiny municipálních „ochranných“ měst. V repartici z 12. prosince 1759 jsou pak jako municipální města uvedena, dělená podle krajů, následující:

V brněnském kraji – 3 města – Hustopeče, Mikulov, Vyškov.

V jihlavském kraji – 2 města – Telč, Slavonice.

Ve znojemském kraji – 3 města – Moravský Krumlov, Jemnice, Ivančice.

V olomouckém kraji 10 měst – Březová, Zábřeh, Litovel, Moravská Třebová, Mohelnice, Prostějov, Rýmařov, Šumperk, Šternberk, Svitavy.

V přerovském kraji – 11 měst – Kroměříž, Příbor, Osoblaha, Lipník, Libava, Moravská Ostrava, Valašské Meziříčí, Místek, Budišov nad Budišovkou, Přerov, Hranice.

V hradištském kraji – 2 města – Uherský Brod, Veselí nad Moravou.

Celkem je v repartici vypočteno 31 municipálních měst.

Druhou skupinu tvoří privátní – pronajatá města a městečka, zařazená pod její správu:

brněnský kraj – 5 měst – Slavkov, Bystřice nad Pernštejnem, Doubravník, Rousínov, Žďár nad Sázavou;

jihlavský kraj – 2 města – Velké Meziříčí a Třebíč;

⁵ J a n á k , Jan – H l e d í k o v á , Zdeňka: *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha 1989, s. 255.

znojemský kraj – 4 města – Moravské Budějovice, Jaroměřice, Velká Bíteš a Blížkovice.

Tuto skupinu tvoří 11 měst.

V třetí skupině měst a městeček poddaných vrchnosti se uvádí v brněnském kraji 51 měst, jihlavském 11, znojemském 19, v olomouckém 27, v přerovském 17, a v hradištském kraji 17, celkem 142 měst. Toto rozdělení nebylo definitivní a docházelo k přesunům z jedné kategorie do druhé.⁶

Všechny zmíněné reformní kroky směřují k vytvoření moderního byrokratického městského úřadu, který bez ohledu na dosavadní kategorizaci měst zavádí nový orgán, tzv. regulovaný magistrát, který vykonává veškerou městskou správu, tj. správu politickou, finanční i soudní, a to jak civilní tak trestní, aniž by potřeboval specializované úřady, jak je známe ponejvíce z pražských měst. Tento nový úřad uvádí v život Josef II. v roce 1783 nejprve ve Vídni. Jeho podoba je dána dvorským dekretem č. 206 z 1. listopadu 1783.⁷ Norma dělí magistrát do tří specifických oddělení – senátů: 1. senát pro záležitosti veřejněpolitické a ekonomické, 2. senát pro záležitosti civilního soudnictví a 3. senát pro trestní soudnictví. V čele magistrátu stojí primátor s dvěma náměstky a 42 rady – přičemž prvnímu senátu je přiděleno 12 radů, druhému senátu 18 radů a třetímu senátu opět 12 radů. Další personál je tvořen sekretáři, radními protokolisty, expeditorem, registrátorem, registranty, kancelisty a soudními sluhy. Tato norma tvoří osnovu pro tvorbu dalších magistrátů – především magistrátů hlavních zemských měst a měst zeměpanských. Podle uvedené normy vzápětí probíhá také regulace magistrátů v hlavních zemských městech a městech zeměpanských. Prvním krokem regulace městského úřadu v Praze je k 1. 1. 1784 zrušení starých speciálních městských instancí – úřadů šestipanského, osmipanského, desetipanského, soud městského rychtáře, úřad královského rychtáře, hodnost primátora a také všechna zvláštní místní práva. 2. 2. 1784 dochází k vlastní regulaci magistrátu. Jsou sloučena 4 pražská města v jednu městskou obec, jsou vytvořeny 3 senáty magistrátu, do čela úřadu je postaven purkmistr, 2 náměstci a zřízeno 32 míst radů.

V druhé vlně je nařízeno regulování magistrátů v poddanských – municipálních městech. To je dáno dvorským dekretem z 19. prosince 1785 uvedeným v *Justitz-Gesetz-Sammlung* pod číslem 504. Dekret je adresován apelačním soudům a vychází z podnětu nejvyššího soudního místa. Dekret stanoví podmínky, které musí město splňovat, aby mohl být jeho magistrát regulován. Zjištěním stanovených podmínek v jednotlivých městech pověřuje nejvyšší soudní místo apelační soudy v jednotlivých zemích. Prvním stanoveným úkolem je potřeba

⁶ D'Elvert, Christian: *Zur Geschichte des Gemeindewesens in Mähren und Oester-Schlesien*. Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der kais. königl. mährisch-schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde. Brno 1865. č. 6, s. 43-44.

⁷ *Justitz-Gesetz-Sammlung. Josephs des Zweiten Römischen Kaiser Gesetze und Verordnungen im Justitzfache für Böhmen, Mähren, Schlesien, Oesterreich ob und unter der Enns, Steyermark, Kärnten, Krain, Görz, Gradiska, Triest, Tyrol und die Vorlande in den ersten fünf Jahren seiner Regierung*. Praha, Wien 1786 (normy od prosince 1780 do listopadu 1785).

zjistit všechna municipální města, která sama nezávisle vykonávají soudní pravomoc a nepodléhají soudní pravomoci svých vrchností. Druhým úkolem bylo poznat u těchto měst jejich vrchnost a dotázat se, zda si vede poznámky či kontroluje vykonávání soudní pravomoci svého města. Vzniknou-li pochybnosti a nejistota, zda magistrát skutečně vykonává nezávislou svobodnou justiční správu, je nutné tyto pochybnosti odstranit. To se má dít před zemským právem dvěma možnými způsoby – buď přátelsku dohodou a vyrovnáním, nebo pomocí a cestou práva. Jestliže se tímto šetřením zjistí, že není o nezávislé soudní pravomoci města žádných pochyb, je gubernium povinno dát apelačnímu soudu o tom zprávu, aby mohlo být zahájeno další řízení.

Další řízení pak probíhá v součinnosti mezi apelačním soudem, guberniem a příslušným krajským úřadem. Zjišťuje se, zda je příslušné městské zastupitelstvo schopno uhradit minimální náklady organisovaného magistrátu. Zda je tedy z nynějších příjmů, do nichž plynou i veškeré soudní taxy, po odčerpání ostatních potřeb schopno zajistit dostatečný zůstatek pro placení úředníků regulovaného magistrátu. Je důležité, aby náklady spojenými se zavedením regulovaného magistrátu nebyl vyčerpán veškerý zůstatek městských příjmů. Jako nejnižší potřebná suma na udržování regulovaného magistrátu byla vyčíslena suma 450 zlatých. Z této částky má být vyplácen minimální plat třem osobám magistrátu. Nejdůležitější osobě – zkoušenému syndikovi byl stanoven minimální plat na 300 zlatých, kancelistovi na 100 zlatých a soudnímu sluhovi na 50 zlatých ročně. K tomu ještě musí obec získat prohlášení měšťanů, že úřad starosty a místa třech radních budou vykonávat bezplatně.

Dekret dále ukládá zjistit v uvažovaných městech počet obyvatel a hlavně shromáždit přehled ročních příjmů a vydajů a vypočítat průměr z období deseti let. Také je potřeba vyčíslit, co dosud dostával personál města jako plat, na naturáliích, z přenechaných tax, zda někdo užíval bezplatně od města byt. Uvedené shromážděné údaje má ověřit zemská účtárna.

V případě, že se tímto šetřením zjistí, že město není schopné zajistit ani minimální stanovenou sumu na zřízení organisovaného magistrátu, pak je třeba přenést soudní pravomoc v plném rozsahu na vrchnost. Vrchnost, která bude vykonávat jurisdikci v takovémto městě, je oprávněna ponechat si všechny plynoucí soudní taxy, připočítá je ke svým vrchnostenským rentám a z nich má vydržovat jednoho zkoušeného, řádně placeného justičního úředníka – justiciáře.

Kde je město ze své pokladny schopno uhradit veškeré výdaje organizovaného magistrátu, tam je třeba regulovaný magistrát zřídit. V jeho čele bude stát purkmistr, vedle něho zkoušený syndik, který je současně jedním z několika radních. Celkový počet radních je dán počtem obyvatel města. Podle těchto ukazatelů se pak stanoví také počet podřízeného personálu. Jestliže to stav obecní pokladny dovolí, doporučuje se vyplácet poměrné platy kromě syndikovi a podřízenému personálu také starostovi a ostatním radním. Nebo se jim má jako náhrada vyplácet část emolumenta, která má obnášet mezi 20 až 100 zlatými. Na druhé straně ale veškeré soudní taxy mají plynout do obecní pokladny. Nic z těchto tax nesmí být přiděleno žádnému z úředníků. Na místo placeného purkmistra a placených radních nesmí být zvolen nikdo, kdo neobdržel dekret oprav-

ňující ho k volbě. Tento dekret kandidátovi po přezkoušení uděluje apelační soud v souhlasu s guberniem. Jestliže se kandidát uchází o místo purkmistra či radního vykonávané bezplatně nebo za nízkou část ročního emolumenta, postačí volit z mužů ve městě, kteří jsou proslulí dobrými mravy, mají dobrý postřeh a jsou tedy schopni vynést v rozhodovaných záležitostech přiměřený soud.

Je-li stanovena podoba magistrátu v daném městě, volí měšťané dvacet volitelů – volební výbor, který pak dále volí členy magistrátu. Ze zvolených členů magistrátu pak zmíněný volební výbor dále volí purkmistra i radní. Volba se děje v přítomnosti komise krajského úřadu. Místo purkmistra je obsazováno na čtyři roky, poté se má podrobit nové volbě. Obecná tendence směřovala k setrvání zvolených radních ve funkci i po uplynutí funkčního období. Proti tomuto trendu chce působit dvorský dekret z 25. září 1788, uveřejněný v Justiz-Gesetz-Sammlung pod číslem 897, adresovaný všem apelačním soudům. Tento dekret nedovoluje znovu potvrdit purkmistra a jeho náměstky v úřadu poté, co uplynulo současně čtyřleté období. Jestliže by někdo chtěl nadále setrvat ve funkci purkmistra, či jeho náměstků, je povinnen znovu získat dekret opravňující jej k volbě a musí být znovu zvolen většinou hlasů členů volebního výboru. Nebyl-li jemu nadřazený úřad ať politický či soudní s jeho prací spokojen, nevystaví mu volební dekret.

Apelační soud je povinen být s nově regulovanými magistráty v kontaktu, podávat guberniu zprávu o volbě nového purkmistra a dva měsíce před vypršením čtyřletého funkčního období zahájit ve spolupráci s guberniem přípravu nové volby. Purkmistři a jejich náměstci se mají hlásit u apelačního soudu již tři měsíce před vypršením vlastního funkčního období o znovuudělní volebního dekretu.

Na dvorský dekret z 19. prosince 1785, který byl rozhodujícím impulsem pro vytváření regulovaných magistrátů v municipálních městech, navázalo nejvyšší nařízení ze 14. ledna 1786, které nařizovalo provést šetření pro zřízení regulovaného magistrátu a stanovilo pět otázek:

1. Vykonává město vlastní jurisdikci?
2. Přísluší mu správa politických záležitostí?
3. Kolik má město obyvatel?
4. Jaké má město příjmy a výdaje v desetiletém průměru a zda vykazuje přebytek či deficit?
5. Jaké platy mají úředníci městské správy a jaké mají jiné příjmy – v naturáliích, jako podíly z tax, popřípadě užívá-li některý z úředníků byt od města?⁸

Přípravné řízení k založení magistrátů zaměstnávala řadu úředníků jak z apelačního soudu, tak z moravsko-slezského gubernia, zemské úctárny, krajských úřadů, městských rad jichž se přípravné řízení týkalo i jejich vrchností.

Výsledkem šetření bylo vydání dekretu nejvyššího soudního místa z 27. prosince 1786 číslo 4122. Tento dekret znovu otiskuje normu z 19. prosince 1785 a dále uvádí města, jimž podle výsledku šetření přiděluje regulovaný magistrát. Totéž opakuje ještě dekret dvorské kanceláře z 6. 1. 1787 číslo 24 a guberniální

⁸ Moravský zemský archiv Brno, C 5 Apelační soud.

dekret z 18. 1. 1787 číslo 667. V první fázi řízení bylo v moravských municipálních městech zřízeno 44 regulovaných magistrátů:

V brněnském kraji 6 – Boskovice, Hustopeče, Mikulov, Podivín, Tišnov a Vyškov.

V jihlavském kraji 8 – Bystřice nad Pernštejnem, Dačice, Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou, Telč, Třebíč, Nové Město na Moravě, Slavonice.

Ve znojenském kraji 3 – Moravské Budějovice, Moravský Krumlov, Ivančice.

V olomouckém kraji 15 – Moravský Beroun, Březová, Jevíčko, Dvorce, Zábřeh, Litovel, Loštice, Svitavy, Mohelnice, Prostějov, Rýmařov, Šumperk, Šternberk, Moravská Třebová, Kojetín.

V přerovském kraji 10 – Budišov nad Budišovkou, Brušperk, Frenštát, Příbor, Kroměříž, Lipník nad Bečvou, Libava, Valašské Meziříčí, Nový Jičín, Přerov.

V hradištském kraji 2 – Uherský Brod a Holešov.

O regulovaný magistrát usilovala i další města, postupně o jeho ustanovení žádala a po splnění požadovaných podmínek jej následně získávala. Jako příklad můžeme uvést Rousínov v brněnském kraji, Fryštát dvorským dekretem z 8. června 1793, Strážnice dvorským dekretem z 27. 12. 1794. V roce 1824 gubernium⁹ uvádí 60 regulovaných magistrátů municipálních měst. Ty člení do čtyř tříd podle nákladů, které mohou na vydržování magistrátu vydávat. V první třídě, kde je na vydržování magistrátu vynakládáno minimálně 450 zlatých, se uvádí 17 měst. Ve druhé třídě s minimálním nákladem na magistrát 590 zlatých se uvádí 12 měst. 23 měst je zařazeno do třetí třídy s minimálním nákladem 970 zlatých a osm měst je zařazeno do čtvrté třídy, v níž není stanovena suma, ale jedná se o města s úplným magistrátem, tedy obsazenými všemi třemi senáty. V průběhu doby byla města, podle svého hospodářského výsledku, různě přeřazována v rámci jednotlivých tříd.

Kromě uvedených 60 regulovaných magistrátů municipálních měst musíme ještě připočítat sedm regulovaných magistrátů královských měst – Brna, Jihlavy, Znojma, Olomouce, Uničova, Uherského Hradiště a Kyjova.

Novým zásahem i do správy měst je až Stadionovo obecní zřízení, které můžeme označit za vyvrcholení sjednocovacího procesu v oblasti městské správy.

⁹ D' Elvert, Christian: *Notizen-Blatt*, 1865, č. 6, s. 86.

REFORMEINGRIFFE MARIA THERESIAS UND JOSEPHS II. IN DIE STÄDTISCHE VERWALTUNG IN MÄHREN

Während der Regierung der beiden Herrscher lassen sich Bemühungen um konkrete Eingriffe in die städtische Verwaltung beobachten, die sich die Modernisierung der städtischen Verwaltung zum Ziel setzen. Maria Theresia legte großen Wert auf juristische Bildung der Ratsherren. Unter Joseph II. wurde die Regulierung der Magistrate in den Königs- und Munizipalstädten vollzogen. Die Regulierung stützte sich auf das Hofdekret Nr. 206 vom 1. November 1783 für die Stadt Wien und weitere Landeshauptstädte. Die Magistrate der Munizipalstädte wurden auf Grund des Hofdekrets Nr. 504 vom 19. Dezember 1785 organisiert. Die Regulierung hatte ein neues bürokratisches städtisches Organ geschaffen, in dem sich gewählte, juristisch gebildete und fest besoldete Magistratsräte betätigten. Im Zuge der Regulierung wurden im Idealfall drei Senate (Verwaltung und Finanzgebarung, Zivilgerichtsbarkeit, Strafgerichtsbarkeit) geschaffen. Andernfalls gab es keinen Senat, sondern der Magistrat setzte sich aus drei besoldeten Beamten zusammen: dem juristisch gebildeten und geprüften Stadtschreiber – Syndikus, dem Kanzelisten und dem Gerichtsdienner mit einem Gesamtaufwand von wenigstens 450 Gulden jährlich.

Die Regulierung der Magistrate wurde zuerst in den Königs- und Munizipalstädten durchgeführt, später kamen noch einige Mediatstädte dazu. 1824 werden in Mähren Regulierte Magistrate in 7 königlichen Städten und 60 in den Munizipalstädten angegeben.